TÜRKİYE'DE KADINLAR HIZLA İŞÇİLEŞİYOR

15 Haziran 2026

Yıldırım Koç

Kadınlara ilişkin haberler, ne yazık ki, maruz kaldıkları baskılar, saldırılar, cinayetlerle ilgili. Halbuki kadınlar çok önemli bir dönüşüm yaşıyor. Bu dönüşüm Türkiye'nin daha güzel günlere ulaşması açısından son derece önemli. Kadın cinayetleri de bu dönüşümün açığa vurulabilen üzücü yanları. Ancak biliyoruz ki, geçmişten kocasından dayak yiyip, kocası tarafından aldatılan ve istismar edilen kadınlar, bunu kaderi kabul edip sessiz kalırken, şimdi sesini çıkarmaya başladı. Geçmişte birçok yerde öldürülen ve ardından "intihar etti" diye tutanak tutulan birçok kadının durumu günümüzde sorgulanıyor ve birçok durumda gerçekler ortaya çıkarılıyor. Kadınlar, yaşadıkları dönüşümün sonucu olarak hak talep etmeye başlayınca, buna alışık olmayan bazı erkeklerin saldırılarına maruz kalıyor. Ancak failler yakalanıp cezalandırıldıkça, geçmişte pervasızca işlenen kadın cinayetlerine güvenen bazı kişiler, adımlarını daha dikkatli atmaya başlayacaklar. Bugün bir biçimde cezadan kurtulanlar, gelecekte yaptırımlardan kaçamayacak.

Peki, kadınlardaki bu büyük dönüşümün dinamikleri ne?

İkinci Dünya Savaşı öncesinde ve hatta 1950'li yıllarda nüfusumuzun yaklaşık dörtte üçü köylerde yaşardı. Kadın köyde üreticidir; üretici olduğu için de aile içinde sesini yükseltebilir ve yükseltir. Aşiret yapılarının hakim olduğu daha geri bölgelerde kadın üzerinde büyük bir gelenek baskısı vardır. Ancak insanların daha özgür olduğu kırsal ilişkilerde kadının konumu güçlüydü. Bunun bir kaynağı da tarihten devralınan geleneklerdi. Mor cepken olgusu birçok bölgede iyi bilinir.

Ancak aile içindeki konumları güçlü bu kadınlar tarihsel olarak tutucuydu. Yaşamlarının çok büyük bölümü köylerinde geçtiğinden, farklı görüş, inanç ve geleneklerle ilişkileri ve bağları çok sınırlıydı. Çocuklarını da yüzyıllardır devraldıkları anlayış içinde yetiştiriyorlardı.

1980'li yıllardan itibaren uygulanan tarım politikalarıyla birlikte köylerde geçinebilmek giderek zorlaştı. Özellikle tarım sektörüne büyük destek sağlayan Tekel, Et ve Balık Kurumu, Yem Fabrikaları, Süt Endüstrisi Kurumu, gübre fabrikaları gibi işyerlerinin özelleştirmeleri sonrasında tarıma verilen devlet desteği iyice azaldı. İnsanlar, hayatlarını kazanabilmek için şehirlere göç etti.

Şehre göç eden ailenin erkeği, kendi tarlasını işleyen bir kişi olmaktan çıkarak, bir işyerinde işgücünü satarak geçim sağlamaya çalışan bir işçiye dönüştü. Bu olumlu bir gelişmedir. Ancak kadının durumu kötüleşti. Kadının yüzyıllardır sürdürdüğü üretken faaliyet kırsal kesime uygundu. Göç edilen kentte tarımsal faaliyet mümkün değildi. Bazı gecekondu bölgelerinin küçük bahçelerinde sebze yetiştiren veya üç beş tane tavuk besleyen oldu, ancak o kadar. Kadın, böylece üretim sürecinden ve ailenin geçimine katkı yapmaktan alıkonunca, ailedeki konumu da geriledi. Kadın, bir işyerinde çalışan eşinin eline bakan biri konumuna itildi. Tabii ki bu genel eğilimin dışında kalanlar vardı; ancak bu söylenenler büyük çoğunluk için geçerlidir.

Köyden kente göç eden kadın, farklı inanç, görüş, geleneklerle temasa geçti; ancak gelir kazanma olanağı ortadan kalktığında, evinde erkeğin gerisinde bir konuma düştü. Bazı siyasi görüşler de, kadını erkeğin hizmetçisi ve çocuk yapma görevlisi olarak görmeye, onu eve hapsetmeye ve farklı görüş, inanç ve geleneklerle olan ilişkilerini kesmeye çalıştı.

Ancak bu hesaplar, yaşanan sorunlar karşısında, tutmadı. Şimdi yaşadığımız, kadınların bu kez üretim sürecine işçi ve memur olarak katıldığı, önyargıların parçalandığı, tanışıklıklar yaşadığı, geçmişten devralınan alışkanlıkları ve yaklaşımları sorguladığı bir süreçtir. Bunu sağlayan da bir ücret veya aylık karşılığında bir başkasına ait bir işyerinde çalışan kadın sayısındaki hızlı artıştır.

1988 yılında Türkiye'de yalnızca 1,2 milyon ücretli (işçi ve memur) kadın vardı. Kadınların, toplam ücretliler içindeki oranı yalnızca yüzde 16,6 idi.

2002 yılında Türkiye'de 2,3 milyon ücretli kadın vardı. Kadınların, toplam ücretliler içindeki oranı yüzde 21,3 olmuştu.

2013 yılında Türkiye'deki kadın ücretli sayısı 4,3 milyona yükselmişti. Kadınların, toplam ücretliler içindeki oranı da yüzde 26,4'e çıkmıştı.

2022 yılında Türkiye'de kadın ücretli sayısı 7,0 milyondu. Kadınların, toplam ücretliler içindeki oranı yüzde 32,5 idi.

2026 yılının ilk çeyreğinde kadın ücretlilerin sayısı 7 milyon 713 bindi. Gelir getirici bir işte çalışan 10,3 milyonluk kadın kitlesinin yüzde 75,2'si ücretliydi. Ücretsiz aile çalışanı kadınların sayısı 1 milyon 390 bine, kendi hesabına çalışan kadınların sayısı 973 bine inmişti. 182 bin de işveren kadın vardı.

2026 yılının ilk çeyreğinde kadın ücretlilerin toplam ücretliler içindeki oranı yüzde 33,9 düzeyine çıkmıştı. Diğer bir deyişle, günümüzde, aldığı ücretle hayatını kazanan her üç kişiden 1'i kadındır.

Kadın ücretlilerin sayısı 1988 yılında 1,2 milyondan, 2026 yılında 7,7 milyona yükseldi.

Kadın ücretlilerin toplam ücretliler içindeki oranı 1988 yılında yüzde 16,6'dan, 2026 yılında yüzde 33,9'a çıktı.

Bu artışlar son derece önemli bir toplumsal yapı değişikliğinin göstergeleridir.

Kadınlar geçmişte köyde sınırlı toplumsal ilişkiler içinde üretkenken, ardından şehirlerde üretimin dışındayken, günümüzde işyerlerinde geniş toplumsal ilişkiler içinde üretimdedir. Kadınların özellikle son 15-20 yılda yaşadığı ve yaşamaya devam ettiği bu büyük dönüşüm, Türkiye'de toplumsal gelişmelere umutla bakılmasının kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Kadını eve kapatmak ve köleleştirmek isteyenler, artan gelir ihtiyacı ve yeni araçlarla kolaylaşan ev yükü karşısında işyerlerine yönelen kadınların gücü karşısında, mutlaka gerileyecektir. Hayat şartları, hem kadını özgürleştiriyor, hem de Türkiye'yi. Bu son derece önemli dönüşümü henüz kabullenemeyen bazı çevrelerin özgürleşmekte olan kadınlara yönelik saldırıları zaman içinde durdurulacaktır.